

ПАРИТЕ ОД ХИТЛЕР

РАДКА ДЕНЕМАРКОВА

Книгата е објавена со финансиска
поддршка од Министерството за култура
на Република Чешка

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Филип Димевски

Лектура
Маргарета Карајанова

Наслов на оригиналот:
Radka Denemarková
Peníze od Hitlera

Copyright © Radka Denemarková, 2006
Copyright © Host – vydavatelství, s.r.o., 2006

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на македонското издание го има БЕГЕМОТ
ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и
објавување на делови или на целото издание во печатени
или електронски медиуми без писмено одобрение од
издавачот.

ПАРИТЕ ОД ХИТЛЕР

(ЛЕТЕН МОЗАИК)

РАДКА ДЕНЕМАРКОВА

(РОМАН)

превод од чешки јазик
Маргарета Карајанова

Скопје, 2016

Книгата ја посветувам:
На ЈАН ДЕНЕМАРК помладиот.
Не се плаши да гледа во сонцето.
На ВЛАДИМИР ВОЛФ
Не се плашеше да гледа во сонцето.

„Зар немаме спрема сите свои ликови помалку или повеќе ваков однос: тоа сум јас, па Бог ќе ми прости?“
(Греам Грин)

„Човекот мисли, Бог се смее.“
(Еврејска поговорка)

Ниедна сличност не е случајна.
Сите настани се случиле. Сè уште не знам зошто.

Пролог

ДЕНИС СТЕГА В РАКА ЗЕЛЕНА ЛОПАТКА со остар врв длабоко загледан во меката црвеникава земја. Накисната, нацицана со вода по нокниот пороен дожд.

Со исплазен јазик, кој напати упорно го потпира на белиот лак заби со две празнини, боде со минијатурното лопатче сè подлабоко; малку по малку алатот пробива и до врв полното купче го фрла на ритчето што му расте покрај десното колено. Со шлапкави удари ја мазни нараснатата могила. Му се допаѓа израмнетата површина. Потоа ја остава лопатката. Врти со исправениот показалец. До вториот зглоб на прстите земјата е облога со пријатна студенина, но влегува и под ноктите, се натискува, ја разделува границата меѓу месото и ноктот; да пикне прст во земјата, сласта би се претворила во казна. Денис бргу го вади прстот. Љубопитно го разгледува купчето натрупана земја, ја набљудува од сите страни, ја доближува до лицето. Размачкува црта и на левиот и на десниот образ, сред челото, под вратот врз Адамовото јаголко.

Индијанец што демне на воена патека.

Со измачканата рака повторно зема искинат зелен грст и почнува да двои слоеви од земјата обрасната со трева и плевел. По неколку минути лопатката наидува на отпор, удира и се одбива од силна, тврда препрека. Денис олабавува. Долгите удари ги претвора во благо, ентузијастичко режење на земјината кора. Кога зади-

шено завршува, пред него стои долг тесен сад со чудни израстоци, со избраздени пукнатини и процеци. Бел сад. Го крева и го чисти. Ги отстранува остатоците нечистотија. Го плакне со детска прскалка, исто така зелена со кокошкин клун. Ја трга само двапати. Да ја наполни со валкана дождовница. Од старата 'рѓосана када, која пред години ја исфрлија во леата со јагоди. За да може Денис да се шлапка во лето. Исчистениот, испразнет и напукнат сад мора да го сврти. И да го крене.

Гледа изненадено во двата празни отвори. Очни длапки.

Череп.

Човечки череп.

Петгодишниот Денис внимателно го пренесува од овоштарникот со јаболка на песокот.

Широко расчекорената Жена безизразно си ги брише рацете од карирана, црвено-бела крпа. Одамна се суви, но таа ги брише, ги масира необично долго, загубена во своите непрекинати спомени, кои се труди да ги забрза, да ги спои, да се сосредоточи на нив. Крпата ја префрлува врз испуканото, неколкупати бојадисано кујнско столче недалеку од шпоретот. Зема белузлава порцеланска чинија со сини орнаменти, контраст на нејзиниот селски, испечен лик, реди широк венец сечени кнедли и во сувата средина со метална црпалка налева темнокафен сос со ситни парченца месо. Внимателно, за да не ја уништи белината на кнедлите.

Врелата чинија ја става во трпезаријата пред мажот со измиено уморно лице и завратени ракави од сино-белата фланелска кошула. Мажот јаде лакомо и без зборови. Жената стои до него и ги гледа црните влакна на силните раце со искршени нокти, саканата рака, која цврсто ја стега сребрената лажица. Неуморен багер што го собира купот во чинијата.

Жената станува само еднаш за да ја донесе од кујната заборавената крпа, ја става в скут и одвреме-навреме си ги брише сувите, испукани, зацрвенети раце. Со последното надуено парче мажот го собира остатокот од сосот, внимателно двапати кружејќи по чинијата. Дури кога нацицаниот залак исчезнува во ненаситниот грклан на мажот, Жената се осмелува да проговори. Спокојно му кажува на мажот што мласка дека го нашла Денис на песокот како си ја рецитира: *крши бабо ореви, ако не, ќе те бијам како жито.*

Мажот силно ждригнува и се напива пиво од оросеното шише, иако пред себе има чаша за таа намена со необична гравура.

– Па што?

Го нашла Денис како си рецитира. Седел крснозе среде куп песок, обиколен со огромни купчиња необично спуштени песочни облици. И темножолтеникави купчиња со вдлабнатини и засеци. Како тесто што во рерна се излеало од формата пред да се допече. Денис сосредоточено го полнел со песок чудниот издупчен сад.

– Ако дрпнал нешто од кујна, залепи му една и нема да се осуди пак.

Жената зема воздух и продолжува непрекинато да ги реди своите зборови. Се доближила до песокот, Денис молчел во очекување, веројатно насетил дека нашол нешто исклучително. Свето. Богатство. Но сè уште не знаел какво. Жената грчевито му го оттргнала чудото од засвињените прстиња и го однела во шупата. Денис молчешкум и инаетливо цупкал, ја влечел за задолништето, се тепал со неа. Му влепила шлаканица.

– Па што, жено, по ѓаволите, затни се најпосле!

– Тоа не е... Обична работа. Тоа е... Тоа е...

На Жената како да ѝ го сипал во врат целиот исчезнат венец кнедли и небаре низ неа проникнал огромен страв од кој ѝ трепереше гласот.

- Сакам самиот да видиш.
- Е, па, донеси го!
- Не може. Мораш да дојдеш. Стани, да одиме.
- Каде?
- В шупа.

Мажот несмасно станува, го крева разлабавениот појас со селото околу половината.

- Тоа е 'ради некоја глупа играчка.

Нок.

Ја облева светлина во која влегуваат две човечки фигури. Застануваат пред прагот. Залајува првиот пес. Соседовиот. Потоа цела глутница, низ селото се шират непрекинати остри звуци. Песот ја сфаќа забуната, им ја пренесува на другите смирувачката вест и одново се стишува. Дури потоа двајцата се раздвижуваат.

Во шупата нема светилка, мажот осветлува со батерија. Купишта крш. Стари работи, кои одамна можеле да се фрлат; никогаш никој не би се сетил на нив. Искршени копачи и вили за сено. Мелница за крмиво. Преполовени лопати. Преса за слама и гребла. Низок орман со искршени фиоки. Високо детско шарено столче. Немо, прегорено, размонтирано радио. Скршено млинче за чистење жито. Исчукан бојадисан орман со заглавена предна вратичка, со десната половина малку попуштена и свлечкана до земја.

Светлозелен долап со лизгачки стаклени вратички и искршени фиоки без рачки.

На долапот гние темнокафена картонска кутија со натпис „Електролукс“, покриена со стара книга во кожен повез. Жената му ја извлекува на мажот од рака батеријата. Толку е занесена во сивилото на картонот, отсутна со духот, така што мажот заборава да даде отпор. Се доближува до кутијата. Мажот се сопила на превртен стол со дупнато плетено седиште.

– Бадијала ако се мотаме тука за некаква глупост.

Жената молчешкум застанува пред кутијата. Молчешкум му ја подава на мажот батеријата, молчешкум ја крева книгата со кожен повез и ја фрла на земја. Мажот го осветлува неразбирливиот напис втиснат со готица во кожениот повез. Жената ритуално ја отвора внатрешноста на кутијата и се повлекува. Молчешкум му покажува да погледне. Чека.

– Е, погледни, де.

Мажот плукнува.

– Висам како идиот.

Пробуричкува во кутијата, го фаќа тврдиот предмет. Ја осветлува неправилната топка со процепи. Ја врти и претрпнува, батеријата ги изострува контурите на поистакнатите места, на споевите и на празните дланки. Очни. Череп. Мажот нагло го фрла назад.

– Во мајчината! Во мајчината, во мајчината! Каде го нашол?

– Вика дека го ископал во дворот.

– Во кој двор?

– Во кој, де, во нашиот! Кај што почнуваат јаболкниците. Кај црвениот делишес.

Мажот рапаво се искашлува и плука.

– Го нашол... Кога играл... Го ископал само ова?

– Само ова.

– Па, што свериш, што ме зјапаш така, може е некој неандерталец, што ги откопуваат денес и пишуваат по весниците, не мора да е...

– Што ќе правиме?

Мажот сфаќа. Не е добар миг за фантазирање. Тие двајцата не мораат да се лажат. Жената го покажува тоа со својот цврст став, но и со растреперениот глас. Со навлажнетите очи. Мажот конструктивно поентира.

– Да го најдеме остатокот. Мора да ни каже каде го нашол. А ти ќе смислиш некоја приказка за него.

– Веќе спие.

– Тогаш ќе го разбудиш!

Половина час подоцна Денис стои крај прозорецот од пространата соба на првиот кат. Замотан во завесата. Не мора да се крие, двајцата долу се премногу внесени во својата работа, успокоени од ноќното црнило. Но Денис ги гледа. Ги гледа мажот и Жената како енергично ја копаат земјата околу местото на *неговото* богатство, ја преоруваат земјата на *неговиот* череп, буричкаат во леглото на непознато суштество. Над нив се нишкаат лисјата на јаболкницата, кои за еден месец ќе попаѓаат, кои секоја година паѓале и се мешале покривајќи го заспаниот и му олеснувале, заедно се распаѓале пред Денис да го открие креветот. Морал да го открие Денис, него го чекал. Мажот и Жената извлекуваат истуткани нешта, бели прачки и корпа со необичен облик. Жената дрдори нешто, се потпира на стеблото од јаболкницата и повраќа.

Денис гледа, бесот му расте. Играчките му припаѓаа *нему*, *тој* требаше да ги открива. Една по една. Му ги украдоа. Тие играчки се *негови*. Утре ќе си ги земе назад. Денис е уморен, очите му се затвораат, нема да достоин. Се отетеравува до креветот, го зема до себе кадифеното мече, се покрива. Пред да заспие потполно, си замислува радосно како до него лежи пронајдената бела играчка и во нејзините дланки засветува црвената светлина од светот на бајките.

Долго време не исчезнува од детските мечти на Денис. Дури по две години го прекрива и го потиснува раѓањето на сестрата Наташа. Кога почнува да го фасцинира кривката и убавината на *живото* човечко тело.